

Vzpomínání na ornitologa Clause Fentzloffa a návrat orla mořského

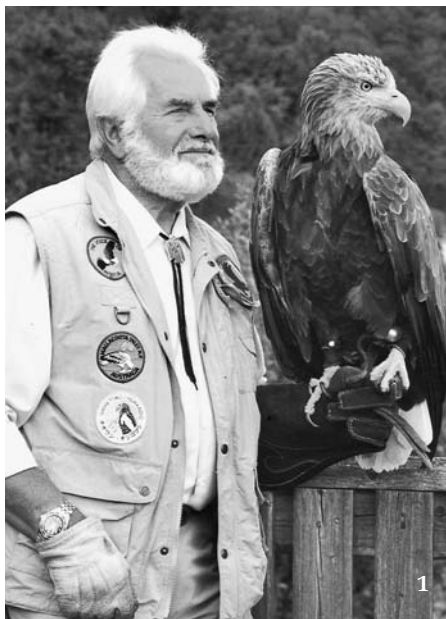
Pozornosti mnohých českých ornitologů i sokolníků nejspíše unikla informace o úmrtí významného německého ornitologa, sokolníka a chovatele dravců Clause Fentzloffa (1924–2017). Osobní zásluhy na reintrodukcii orla mořského (*Haliaeetus albicilla*) do jihočeské přírody dávají bezpochyby důvod připomenout jeho jméno i v Živě alespoň krátkou vzpomínkou. Mořským orlům, jejich reintrodukcii a zaháněním věnovala Živa prostor v minulosti už opakovaně (blíže např. 1979, 4: 150–151; 1985, 2: 76; 1989, 3: 132–137 nebo 2018, 5: 272–276).

S Clausem Fentzloffem se první z autorů poprvé setkal před dlouhými 43 lety. Do života naší rodiny vstoupil v září 1976, kdy se v okolí Českých Budějovic konaly Sokolnické dny a dravcům (kteří nemohli do hotelů v Českých Budějovicích) bylo poskytnuto zázemí a možnost nocovat na nádvoří loveckého zámku Ohrada u Hluboké. To zprostředkoval náš otec a dědeček Jiří Andreska, který byl v ohradském muzeu zaměstnán. Tehdy k nám přivedl jeho přítel a kolega z Československé společnosti ornitologické František Obhlídal německého ornitologa, který vlastnil sokolnický vedeného orla skalního Leifa, což v té době bylo ještě velmi neobvyklé.

Události pak nabraly rychlý spád. Sokolníci měli v Českých Budějovicích společenský večer a Fentzloffův řidič, nezvyklý na následky požívání většího množství českého piva, se druhý den ráno jednoduše nedostavil. Claus tak zůstal bez auta a bez v něm uložené výstroje. Kolegové sokolníci se ale složili formou sbírky, někdo půjčil sokolnickou rukavici, někdo kamizolu, otec mu zapůjčil památeční klobouk po lesmistru Altmannovi z Nepomuku. Největší radost však všem zúčastněným, a Clausovi zejména, udělal orel Leif, který toho dne ulovil ročního srnce.

Na večer bylo připraveno promítání Fentzloffova filmu o orlech mořských a programu jejich vypouštění ve Šlesvicu-Holštýnsku. Tam došlo k další kuriózní situaci, F. Obhlídal přišel za tátou a pravil: „Jirko, pojď mi trochu pomoci.“ Otec posléze tvrdil, že si původně myslel, že bude přenášet stůl pod promítačku, šlo ale o něco dosti jiného: František ho bez varování nechal simultánně překládat z němčiny téměř celý komentář k filmu. Poté následoval večer, během něhož si ti tři vyprávěli o mořských orlech, kteří v jižních Čechách v té době opět pravidelně zimovali, ale nehnízdili, a domluvili se, že by na jihočeském zimovišti bylo možné vypustit orly mořské, které věnuje Claus ze své chovné stanice. Tak se zrodila myšlenka reintrodukce tohoto druhu do jihočeské krajiny, která by se ale neuskutečnila bez popsaného, událostmi nabitého dne.

S Clausem jsme po ukončení vysazování orlů nikdy nepřerušili kontakt, po otcově

1 Claus Fentzloff a dospělý orel mořský (*Haliaeetus albicilla*). Foto B. Fentzloffová
2 S odchovanými mláďaty orla mořského. Foto z archivu Deutsche Greifenwarte

smrti už byl pouze písemný. Na podzim 2017 jsme mu poslali dopis, kde jsme rekapitulovali výsledky a počty hnízd orla mořského na území naší republiky. Po delším čase odpověděla jeho manželka Bettina, že Claus se z dopisu velmi radoval, nicméně už na něj neodpověděl a před Vánoci zemřel. Na Clause i otce Jiřího si vzpomeneme pokaždé, když v přírodě vidíme mořského orla, a to je s ohledem na aktuální početnost hnízdní populace docela často. Orel mořský se po staletích pronásledování stal opět zcela samozřejmou součástí naší přírody.

Život C. Fentzloffa nebyl snadný, naopak se na něm podepsalo celé složitě 20. století. Narodil se r. 1924 v tehdy téměř čistě německém Svobodném městě

Gdaňsku, kde studoval střední školu. Podotkneme, že další místní rodák, s podobně nelehkým osudem, byl o tři roky mladší Günter Grass. Zde ho r. 1939 zastihla druhá světová válka, která začala německým útokem na polská kasárna na gdaňském poloostrově Westerplatte. Roku 1941 byl (v 17 letech) odveden k válečnému námořnictvu, na konci války padl do ruského zajetí, z něj šťastnou shodou okolností utekl a odešel za svými rodiči, evakuovanými do Ludwigsburgu u Stuttgartu. Tak se dostal do Bádenska-Württemberska, kde posléze prožil zbytek života.

Studium lesnictví, o které měl zájem, mu okolnostmi nebylo dopřáno, vyučil se tedy zlatníkem a dál se vzdělával v biologii. Roku 1948 začal fotografovat zvířata a od r. 1949 pracoval jako referent ochrany přírody na Ministerstvu kultury a školství Bádenska-Württemberska. K jeho pracovní náplni patřily např. přednášky v místních školách věnované přírodě. Angažoval se v aktivitách na ochranu čápa bílého. Někdy v polovině 50. let se setkal se sokolnictvím a chovatelstvím dravců, a záhy starobylé a tehdy neobvyklé zálibě zcela propadl. Poprvé předváděl cvičené dravce ve Waldorfu u Heidelbergu v r. 1958.

Roku 1961 opustil jistotu státní služby a založil v Hohenbeilsteinu sokolnické středisko, které v r. 1970 z kapacitních důvodů přesunul na hrad Guttenberg a přejmenoval na Deutsche Greifenwarte (Německá ornitologická stanice určená k ochraně a chovu dravců). Společně s tím založil i záchranné a chovatelské zařízení na hradě Ehrenberg v Heinsheimu. Jako hlavní úkol chápal kromě výzkumu zvyšování obecného povědomí veřejnosti o dravcích a sovkách, jejich problémech, a také vydělávání peněz na provoz Deutsche Greifenwarte, na péči o zraněné i chované živočichy a reintrodukční programy.

Ve spolupráci s univerzitou v Heidelbergu organizoval výzkum dravců a sov, výsledky pak prezentoval na hojně navštěvovaných nedělních matineé v budově univerzity. Zde je třeba poznamenat, že Claus byl skvělý a zábavný přednášející. Návštěvníky lákaly na univerzitu i jeho akce s předváděním dravců na Guttenbergu.

Vykonal celkem 48 výzkumných expedic (1967–2003) za orly rodu *Haliaeetus* a dalšími dravci. Cestoval po celém světě, pilně fotografoval a filmoval. Výsledky vždy pečlivě zpracoval, publikoval a veřejně o nich referoval. Své chovatelské, ochranné, badatelské a cestovatelské aktivity důsledně financoval z vlastních prostředků.

Od 70. let věnoval zvláštní pozornost reintrodukčním programům, odchoval celkem 90 mláďat orlů, z nich 64 byli orlové mořští určené k vypuštění nebo přidání do hnízd formou adopce. Orly vypouštěl ve Šlesvicu-Holštýnsku, Švédsku, Irsku, Francii, a co je pro nás důležité, také v tehdejší Československu. Podstatné rovněž je, že v Čechách a na Moravě šlo o úplnou reintrodukcii do území v té době již mořským orlem neosídleného; jinde bylo cílem posílení místních skomírajících populací.

V r. 2008 předal stanici Deutsche Greifenwarte svým nástupcům, odešel na odpočinek, a 16. prosince 2017 opustil své orly i nás navždy.